

East European Scientific Journal
Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe

East European Science Journal

12(40)
2018

volume 1

#12 (40), 2018 część 4

Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe
(Warszawa, Polska)

Czasopismo jest zarejestrowane i publikowane w Polsce. W czasopiśmie publikowane są artykuły ze wszystkich dziedzin naukowych. Czasopismo publikowane jest w języku polskim, angielskim, niemieckim i rosyjskim.

Artykuły przyjmowane są do dnia 30 każdego miesiąca.

Częstotliwość: 12 wydań rocznie.

Format - A4, kolorowy druk

Wszystkie artykuły są recenzowane

Każdy autor otrzymuje jeden bezpłatny egzemplarz czasopisma.

Bezpłatny dostęp do wersji elektronicznej czasopisma.

Zespół redakcyjny

Redaktor naczelny - Adam Barczuk

Mikołaj Wiśniewski

Szymon Andrzejewski

Dominik Makowski

Paweł Lewandowski

Rada naukowa

Adam Nowicki (Uniwersytet
Warszawski)

Michał Adamczyk (Instytut Stosunków
Międzynarodowych)

Peter Cohan (Princeton University)

Mateusz Jabłoński (Politechnika
Krakowska im. Tadeusza Kościuszki)

Piotr Michałak (Uniwersytet
Warszawski)

Jerzy Czarnecki (Uniwersytet
Jagielloński)

Kolub Frennen (University of
Tübingen)

Bartosz Wysocki (Instytut Stosunków
Międzynarodowych)

Patrick O'Connell (Paris IV Sorbonne)

Maciej Kaczmarczyk (Uniwersytet
Warszawski)

#12 (40), 2018 part 4

East European Scientific Journal
(Warsaw, Poland)

The journal is registered and published in Poland. The journal is registered and published in Poland. Articles in all spheres of sciences are published in the journal. Journal is published in English, German, Polish and Russian.

Articles are accepted till the 30th day of each month.

Periodicity: 12 issues per year.

Format - A4, color printing

All articles are reviewed

Each author receives one free printed copy of the journal

Free access to the electronic version of journal

Editorial

Editor in chief - Adam Barczuk

Mikołaj Wiśniewski

Szymon Andrzejewski

Dominik Makowski

Paweł Lewandowski

The scientific council

Adam Nowicki (Uniwersytet
Warszawski)

Michał Adamczyk (Instytut Stosunków
Międzynarodowych)

Peter Cohan (Princeton University)

Mateusz Jabłoński (Politechnika
Krakowska im. Tadeusza Kościuszki)

Piotr Michałak (Uniwersytet
Warszawski)

Jerzy Czarnecki (Uniwersytet
Jagielloński)

Kolub Frennen (University of
Tübingen)

Bartosz Wysocki (Instytut Stosunków
Międzynarodowych)

Patrick O'Connell (Paris IV Sorbonne)

Maciej Kaczmarczyk (Uniwersytet
Warszawski)

**Dawid Kowalik (Politechnika
Krakowska im. Tadeusza Kościuszki)**
**Peter Clarkwood(University College
London)**
Igor Dziedzic (Polska Akademia Nauk)
**Alexander Klimek (Polska Akademia
Nauk)**
**Alexander Rogowski (Uniwersytet
Jagielloński)**
Kehan Schreiner(Hebrew University)
**Bartosz Mazurkiewicz (Politechnika
Krakowska im. Tadeusza Kościuszki)**
Anthony Maverick(Bar-Ilan University)
**Mikołaj Żukowski (Uniwersytet
Warszawski)**
**Mateusz Marszałek (Uniwersytet
Jagielloński)**
**Szymon Matysiak (Polska Akademia
Nauk)**
**Michał Niewiadomski (Instytut
Stosunków Międzynarodowych)**
Redaktor naczelny - Adam Barczuk

1000 kopii.

**Wydrukowano w «Aleje Jerozolimskie
85/21, 02-001 Warszawa, Polska»**

**Wschodnioeuropejskie Czasopismo
Naukowe**

**Aleje Jerozolimskie 85/21, 02-001
Warszawa, Polska**

**E-mail: info@eesa-journal.com ,
<http://eesa-journal.com/>**

**Dawid Kowalik (Politechnika
Krakowska im. Tadeusza Kościuszki)**
**Peter Clarkwood(University College
London)**
Igor Dziedzic (Polska Akademia Nauk)
**Alexander Klimek (Polska Akademia
Nauk)**
**Alexander Rogowski (Uniwersytet
Jagielloński)**
Kehan Schreiner(Hebrew University)
**Bartosz Mazurkiewicz (Politechnika
Krakowska im. Tadeusza Kościuszki)**
Anthony Maverick(Bar-Ilan University)
**Mikołaj Żukowski (Uniwersytet
Warszawski)**
**Mateusz Marszałek (Uniwersytet
Jagielloński)**
**Szymon Matysiak (Polska Akademia
Nauk)**
**Michał Niewiadomski (Instytut
Stosunków Międzynarodowych)**
Editor in chief - Adam Barczuk

1000 copies.

**Printed in the "Jerozolimskie 85/21, 02-
001 Warsaw, Poland»**

**East European Scientific Journal
Jerozolimskie 85/21, 02-001 Warsaw, Po-
land**

**E-mail: info@eesa-journal.com ,
<http://eesa-journal.com/>**

СОДЕРЖАНИЕ

ИСКУССТВОВЕДЕНИЕ

<i>Гордеева Е. В.</i> СОДЕРЖАТЕЛЬНЫЕ СТРУКТУРЫ МУЗЫКАЛЬНОГО ТЕКСТА И ИХ ИСПОЛНИТЕЛЬСКАЯ РАСШИФРОВКА (НА ПРИМЕРЕ КЛАВИРНЫХ И ФОРТЕПИАННЫХ ПРОИЗВЕДЕНИЙ)	4
<i>Журавкова Ю. О.</i> ЖІНОЧА САМОТНІСТЬ»: ДІАЛОГ КРИЗЬ ЧАС І ПРОСТІР НА ПРИКЛАДІ ОПЕРИ ДЖАН КАРЛО МЕНОТТИ «СТАРА ДІВА ТА ЗЛОДІЙ»	10
<i>Сюй Цинлин, Черная М. Р.</i> СОЕДИНЕНИЕ ЗАПАДНЫХ И КИТАЙСКИХ ТРАДИЦИОННЫХ КОМПОЗИЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ФОРТЕПИАННОЙ СЮИТЕ «ЮЖНОЕ ВПЕЧАТЛЕНИЕ» ЧЖУ ЦЗЯНЬ-ЭРА	19

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ НАУКИ

<i>Herasymenko A. S.,</i> PECULIARITIES OF PHILOSOPHICAL AND PEDAGOGICAL VIEWS OF H. CHELPANOV IN CONTEXT OF EXPERIMENTAL PEDAGOGY DISCOURSE	26
<i>Гузенко Н. О.</i> ОСОБЛИВОСТІ ВІКОВОЇ ПЕРІОДИЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ У ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ	29
<i>Онищенко І. В.</i> НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ «СУБ'ЄКТ» У ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ	35

ПОЛИТИЧЕСКИЕ НАУКИ

<i>Демиденко О. І.</i> ОСВІТНЯ МІГРАЦІЇ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ ДО РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА: ПРИЧИНИ, МАСШТАБИ ТА НАСЛІДКИ	42
<i>Замікула Г. О.</i> ІДЕОЛОГІЯ КЕМАЛІЗМУ: БАЗОВІ ПРИНЦИПИ ТА ВПЛИВ НА МІЖНАРОДНЕ ПОЗИЦІОНУВАННЯ ТУРЕЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ	47

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ НАУКИ

<i>Фалунина Е. В.</i> ПРОБЛЕМА ГОТОВНОСТИ БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ К РАБОТЕ В СОВРЕМЕННОМ ОБРАЗОВАНИИ РОССИИ	53
<i>Уханов К. А., Цветков А. В.</i> ОСОБЕННОСТИ ВРЕМЕННОЙ ПЕРСПЕКТИВЫ СТУДЕНТОВ С РАЗНОЙ СПЕЦИАЛИЗАЦИЕЙ	59
<i>Кізь О. Б.</i> ЕРОТИКА ТА ПОРНОГРАФІЯ У КОНТЕКСТІ ПСИХОСЕКСУАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ: ГЕНДЕРНИЙ РАКУРС	62

ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ НАУКИ

<i>Behbudova Esmira Shefa</i> STYLISTIC INTERRELATIONS BETWEEN THE POLYSEMY OF PHRASEOLOGICAL UNITS	71
<i>Іщенко О. А.</i> САМОБУТНІСТЬ ХУДОЖНЬОЇ МОДЕЛІ ГЕРОЯ ПОХИЛОГО ВІКУ В РОМАНАХ МИРОСЛАВА ДОЧИНЦЯ	73
<i>Кобець Н. О.</i> СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ХУДОЖНЬОЇ СЛОВАКІСТИКИ	77

автоматизированных систем специального назначения» – только на 40%. Влияние будущего на восприятие своего Я в настоящем выявлено не было.

Также, с помощью простого регрессионного анализа был проведен анализ на выявление влияния восприятия себя в настоящем и прошлом на доминирующее будущее психологическое время.

Было выявлено, что восприятие себя в настоящем оказывает влияние на восприятие своего Я в будущем у студентов, получающих специальность «Специальные радиотехнические системы» ($F=6,82$, $\beta=-0,52$ при $p=0,02$) и «Биология» профиль подготовки «Кинология» ($F=8,15$, $\beta=-0,56$ при $p=0,01$), а восприятие себя в прошлом оказывает влияние на восприятие своего Я в будущем только у студентов, получающих специальность «Специальные радиотехнические системы» ($F=16,83$, $\beta=-0,7$ при $p=0,0007$). Как оказалось, детерминация будущего времени настоящим достаточно мала (27% и 31%), а восприятие себя в прошлом детерминирует восприятие своего Я в будущем уже на 48%.

Выводы. Таким образом, было доказано, что наблюдается доминирующее психологическое время «Я в настоящем» у студентов следующих специальностей: «Транспортные средства специального назначения», «Тыловое обеспечение», «Стрелково-пушечное, артиллерийское и ракетное вооружение», «Применение и эксплуатация автоматизированных систем специального назначения». Причем у студентов последних двух специальностей восприятие своего Я в настоящем детерминируется восприятием себя в прошлом.

Доминирующее психологическое время «Я в будущем» наблюдается у студентов по следующим специальностям: «Специальные радиотехнические системы», «Биология» профиль подготовки «Кинология». Причем у студентов по специальности «Специальные радиотехнические системы» наблюдается слабая детерминация восприятия своего Я в будущем позицией «Я в настоящем» и более выраженная детерминация «Я в прошлом», а у студентов по специальности «Биология» профиль подготовки «Кинология» наблюдается только слабая детерминация восприятия своего Я в будущем позицией «Я в настоящем».

Также необходимо отметить, что прошлое определяет доминирующее психологическое время у студентов «Стрелково-пушечное, артиллерийское и ракетное вооружение», «Применение и эксплуатация автоматизированных систем специального

назначения» и «Специальные радиотехнические системы», а настоящее определяет доминирующее психологическое время у студентов «Специальные радиотехнические системы» и «Биология» профиль подготовки «Кинология».

Литература:

1. Абульханова-Славская К.А. Личностная регуляция времени // Психология личности в социальном обществе: Личность и ее жизненный путь. М., 1990. – С. 114-129.
2. Абульханова-Славская К.А. Стратегия жизни. – М.: Мысль, 1991. – 299 с.
3. Белановская О.В. Временная перспектива жизненных планов в юности // Проблемы социальной психологии личности. / Межвуз. сб. ст. Саратов: Изд-во Сарат. ун-та, 2004. – Вып.1. – С. 78-88.
4. Белановская О.В. Временная перспектива жизненных планов в юности // Проблемы социальной психологии личности. – 2008.
5. Головаха Е.И., Кроник А.А. Психологическое время личности – М.: Смысл, 2008 – 267с
6. Ковдра А.С. Временная перспектива как предиспозиция психологической безопасности личности : Диссертация ... кандидата психологических наук : 19.00.01. – Пятигорск, 2012. – 224 с.
7. Кожурова О.А. Особенности переживания времени подростками // Вестник Самарской гуманитарной академии. Серия: Психология. – 2010. – № 1(7). – С. 31-38.
8. Кон И.С. Психология старшеклассника. - М.: Просвещение, 1982. С. 61-63.
9. Кулагина И.Ю. Личность школьника от задержки психологического развития до одаренности. Учебное пособие для студентов и преподавателей - М.: ТЦ «Сфера», 1999. С. 98-99.
10. Слободчиков В.И., Исаев Е.И. Основы психологической антропологии. Психология развития человека: Развитие субъективной реальности а онтогенезе: учебное пособие для вузов. - М.: Школьная пресса, 2000. С. 304-305.
11. Цветков А.В. Образ Я: структура, функции, развитие. М.: «Спорт и Культура - 2000», 2012. – 176 с.
12. Zimbardo P.G. Balancing One's Time Perspective in Pursuit of Optimal Functioning / P.G. Zimbardo & I. Boniwell // Positive psychology in practice, Hoboken, NJ: Wiley, 2004. – 223 с.

Кізь О. Б.

кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології,

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль,

Україна

Кізь О. В.

Ph.D. (Candidate of Psychological Science), Associate Professor (Docent) at the Psychology Department,

Ternopil

Volodymyr Hnatuk National

Pedagogical University, Ternopil, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8571-0914>

**ЕРОТИКА ТА ПОРНОГРАФІЯ У КОНТЕКСТІ ПСИХОСЕКСУАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ
ОСОБИСТОСТІ: ГЕНДЕРНИЙ ПІДКУРС**

**EROTIC AND PORNOGRAPHY IN THE CONTEXT OF PSYCHOSEXUAL CULTURE OF
INDIVIDUAL: GENDER ASPECT**

Анотація. У статті здійснено теоретичний аналіз проблеми порнографії в контексті психосексуальної культури особистості. На основі міждисциплінарного дискурсу розкрито підходи щодо впливу продуктів порнографічного змісту на психологічне благополуччя, сексуальну поведінку споживачів різної статі і віку та моральні засади суспільства. Представлено результати дослідження когнітивно-оцінних ставлень студентської молоді щодо еротики та порнографії.

Abstract. The article deals with theoretical analysis of the problem of pornography in the context of the psychosexual culture of the individual. The influence of pornographic content products on psychological well-being, sexual behaviour of consumers of different sexes and different ages and moral principles of society based on interdisciplinary discourse approaches are revealed. The results of the study of cognitively evaluative attitudes of students towards erotica and pornography are presented.

Ключові слова: еротика, порнографія, психосексуальна культура, сексуальна просвіта, юнацький вік.
Key words: erotica, pornography, psychosexual culture, sexual education, youth age.

Постановка проблеми. Складовою загальної культури особистості є її психосексуальна культура, яка проявляється у сфері сексуально-інтимних взаємин, формується в ході засвоєння сексолого-психологічних знань у контексті вікових новоутворень, обрамлюється у процесі вироблення індивідуальної системи цінностей та морального самовизначення зростаючої особистості. Від того, як людина ставиться до себе як сексуальної істоти, як будує інтимні стосунки, залежить її доля, репродуктивне і психологічне здоров'я, здоров'я її майбутніх дітей, благополуччя сім'ї. Норма сексуальної поведінки включає в себе низку морально-етичних, психологічних, релігійних аспектів та соціокультурних факторів, а також індивідуальні прояви сексуальної активності та сексуальності як втілення людського прагнення до взаємодопомоги та прихильності.

Сексуальна сфера виокремлюється із загального прояву особистісного буття не лише своєю етнокультурною звичаєвістю, накопиченим досвідом міжстатевого спілкування, норм інтимних взаємин, а й особливостями інтимного світу кожної людини. Проте сексуальність, штучно вирвана з суспільно-культурного контексту, часто перетворюється на товар, який подається у різних контекстах, знецінюється, заломлюється у фокусі зневаження, втрачаючи своє олюднене єство, перетворюючись на елемент сексистської культури [4].

Таким продуктом сексистської культури є порнографія, яка згідно ст. 1 Закону України «Про захист суспільної моралі», є вульгарно-натуралістичною, цинічною, непристойною фіксацією статевих актів, самоцільною, спеціальною демонстрацією геніталій, антиетичних сцен статевого акту, сексуальних збочень, зарисовок з натури, які не відповідають моральним критеріям, ображають честь і гідність людини, спонукаючи негідні інстинкти [5]. Відповідно положень ст. 301 Кримінального кодексу України під назвою «Ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів», передбачена відповідальність за ввезення в Україну, виготовлення, зберігання, перевезення, інше переміщення, збут, розповсюдження та примушування до участі в створенні порнографічної продукції [9].

На жаль, Україна входить до п'ятірки країн-виробників порнографії і до десятки лідерів з її розповсюдження. Ще у лютому 2010 року Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ) оприлюднив результати дослідження «Комплексна оцінка масштабів продажу дітей, дитячої проституції й порнографії в Україні». Дослідження, проведене Центром соціальних експертиз Інституту соціології НАН України, виявило, що з опитаних дітей 14-18 років 11 % показували

своє оголене тіло; 7,8 % – займалися сексом за певну плату; 3,2 % – погоджувалися сфотографуватися або знятися у фільмі в оголеному вигляді [10].

Останнє є яскравим прикладом дитячої порнографії – зображення у будь-який спосіб дитини чи особи, яка виглядає як дитина, задіяної у реальній або змодельованій відверто сексуальній поведінці, або будь-яке зображення статевих органів дитини в сексуальних цілях (ч.1 статті 1 доповнено новим абзацом згідно із Законом № 819-VI від 20.01.2010) [5].

За часи демократизації суспільства в Україні на зміну сором'язливому замовчуванню проблем сексуальності, приховуванню негативних фактів, пов'язаних зі статевою поведінкою дітей та юнацтва, прийшло відкрите їх висвітлення зі сторінок видань, з телеекранів, відео-прокату, Інтернет-ресурсів. Сучасні підлітки, керовані інтересом до сексуальної сфери буття людини, потребую налагодування інтимних взаємин з іншою особою, що проявляється на тлі гормонального буму, отримали вільний доступ до порновідеопродукції та сумнівних видань із питань сексу. Однак це не поліщило, а навпаки, погіршило стан статевої просвіти молоді, позаяк за відсутності системи кваліфікованого контролю змісту інформації посилюється пропаганда і поширення сумнівних, спотворених, комерціалізованих стандартів сексуальної поведінки.

Порнографічний бізнес десятиліттями отримує мільярди прибутки, принижуючи та ображаючи гідність жінок, чоловіків та дітей. Демонстрація сексуальності з порнографічним підтекстом підтримує основи патріархальних стосунків, позаяк жінок показують об'єктами сексуальних бажань, покликаних задовольняти потреби чоловіків, а сам секс презентується в контексті домінування чоловіків та підпорядкування жінок. Нечіткість дефініцій «еротика» та «порнографія», недосконалість механізмів правового регулювання у цій сфері породжують експлуатацію жіночої сексуальності, жіночого тіла, дітей та активізують розвиток сексуальних послуг і створення продуктів порнографічного змісту.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Не випадково проблема порнографії перебуває в центрі уваги психології, філософії, естетики, педагогіки, медицини, соціології, криміналістики, проте наукова концепція не є завершеною. Імплицитно вона ставала основним чи сумніжним предметом вивчення зарубіжних та вітчизняних дослідників із різних галузей наукових знань (Д. Бірн, О. Бут, К. Бар, О. Гіллат, Т. Говорун, С. Геллем, А. Дворкін, В. Девінпорт, А. Лжамі, С. Двайєр, А. Ляченко, Г. Келлі, О. Кіз, О. Кікінежді, І. Кон, В. Кравець, Р. Крук, К. МакКіннон, Е. Мартеллоццо, Н. Меламут, З. Незнамова, О. Огес, Л. Палачичко, І. Свтаков, С. Хільченко). Якщо психологів, соціологів, педагогів

цікавить вплив порнографічних продуктів на психіку, поведінку, емоційне благополуччя, функціонування людини як сексуальної та соціальної істоти на різних вікових етапах розвитку, то представників феміністичного руху – порнографія як продукт сексизму, ризику формування за її впливу сексичних установок щодо меншовартості жінок, множинної дискримінації, насилля щодо жінок та дітей. Поряд з тим, правники акцентують увагу на критеріях розмежування порнографії та еротики, типізації та криміналістичній класифікації злочинів, пов'язаних зі створенням/розповсюдженням порнографії, насамперед дитячої, зв'язку між споживанням порнографічних продуктів і вчиненнями після цього злочинами. У царині естетики відшукують критерії оцінки дійсності, зображеної засобами мистецтва (образу, предмета чи будь-якого твору мистецтва) через співвідношення форми і змісту, послуговуючись за цього стандартами краси, цінності, піднесення, душевної насолоди, звеличення людини, взаємин, в тому числі естетично зображених сексуальних стосунків.

Пересічні громадяни почасти сприймають слова «еротика» та «еротизм» як непристойні за змістом, а слово «порнографія» часто використовують як одиницю їхнього синонімічного ряду. Проте, ці поняття далеко не тотожні.

На теренах вітчизняної науки учені, розмежовуючи еротика та порнографію, наголошують, що поняття еротика включає сексуальні переживання, чуттєвість, а також все те, що їх зумовлює. Еротичним може бути людське тіло, характер взаємин, одяг, манери. Еротика – складний психічний стан людини, який поєднує комплекс емоцій прихильності, любові, пристрасті, бажання, прагнення. На відміну від порнографії, еротика трактує сексуальність олюдненою, облагородженою, одухотвореною. У своїй основі вона має принцип взаємності, подільності сексуального задоволення. А негуманізоване порнографічне зображення в контексті сексуальних взаємин зображає представників обох статей та різного віку (навіть дітей) включеними в ситуацію експлуатації та насилля. Бути еротичним – значить відчувати сексуальний імпульс чи бажання. Еротичні імпульси завжди особистісно опосередковані, базуються на індивідуальному досвіді генітальної та тілесної чуттєвості, одинокого чи

партнерського сексуального функціонування, здатності до сприйняття уявних чи реальних сексуальних стимулів [3, с. 101].

Термін «порнографія» почали вживати у XVIII ст. після виходу у Франції книги Бретона «Порнограф, або Роздуми порядної людини про істинну аморальність проституції». З часом заголовок книги перетворився на прозивну назву непристойностей сексуального характеру. У сексологічній літературі порнографією називають ті твори художньої літератури та мистецтва, в яких увага читача, глядача, слухача свідомо привертається до статевих органів персонажів в момент здійснення ними любовних дій сексуального характеру. Порнографія фактично деперсоналізує сексуальність, зводить її до статевих актів, які демонструються споживачу до найменших технічних деталей [3, с. 101].

Розрізняють «м'яке» порно (відверте зображення оголених тіл та статевих органів в процесі сексуальної активності) та «жорстке» порно (демонстрація сцен насилля, знуцання, що супроводжують статеві зносини, а також близькість геніталій в процесі вагінального/анального/орального сексу). На думку вчених, жорстке порно може стимулювати криміногенну поведінку. Свідки сцен насильницьких дій в ході сексуальних зносин схильні копіювати модель кривдницької поведінки агресора та відтворювати поведінкові матриці у власній поведінці, наслідуючи подібні насильницькі дії щодо своїх сексуальних партнерів, вважаючи це за сексуальну норму. Обґрунтувати цю закономірність можна у межах теорії соціального научіння (А. Бандура), диференційованої асоціації (Г. Тард, Е. Сателленд, Л. Крессі, Р. Ейкверс, Л. Глейзер): складній насильницькій формі сексуальної поведінки навчаються, засвоюючи девіантну мотивацію та техніки її реалізації. Не випадково доступ до порнопродукції для тінейджерів у США та у багатьох європейських країнах строго обмежений.

У масовій культурі межі між еротикою та порнографією і до сьогодні залишаються дуже розмитими, хоча, до прикладу, в естетиці використовують загальноприйняті нормативні критерії, за якими розрізняють еротичне мистецтво та порнографічний продукт. Покликаючись на праці Т. Говорун [2; 3; 4], І. Кона [7], розмежуємо ці поняття (табл. 1)

Таблиця 1. Відмінності між еротичним мистецтвом та порнопродуктом

Еротичне мистецтво	Порнографічний продукт
erotичне, як і будь-яке інше мистецтво, є цілісним і змальовує людину в усьому багатстві її переживань	порнографія фіксує увагу на вибраних моментах сексуальності, не прив'язуючи їх до життєвих подій та зводючи сексуальність до техніки статевого акту
erotичне мистецтво розкриває духовний світ людини, відкриває нові його іпостасі, сприяє розвитку емпатії, емоційного відгукуванню на потреби партнера	порнографія викликає сексуальне збудження на тлі емоційної нечутливості та холодності
erotичне мистецтво акцентує увагу на суб'єктності, індивідуальній неповторності людини	у порнографії особистість губиться, індивідуальне не підкреслюється, демонструється безособовий стандартний секс
erotичне мистецтво демонструє красу тіла, емоції і сексуальних стосунків	у порнографії сексуальні стосунки неодолювані, фізіологічно змальовані чи продемонстровані
в erotичному мистецтві можуть делікатно порушуватися звичні соціально-схвалювані норми добростойності, відкриваючи нові аспекти людського буття, які раніше були табуованими, не усвідомленими і не прийнятими соціумом	порнографія агресивно порушує прийняті в суспільстві моральні норми та зумисне демонструє соціально нехвалювані моделі сексуальних проявів і поведінки
erotичне мистецтво є гуманним і моральним за змістом	порнографія відкидає моральність, принижує людину (найчастіше жінок та дітей), перетворює її на об'єкт маніпуляцій
erotичне мистецтво демонструє чоловіка та жінку як рівноцінних і однаково значущих особистостей	у порнопродуктах над жінками домінують, їх принижують та коять над ними сексуальне, фізичне, психологічне, економічне насильство. Порнографія є одним із способів сексуальної експлуатації жінок і дітей
erotичне мистецтво – це своєрідний сюжетний і образно-тематичний напрям у мистецтві, у якому митець має змогу вільно самовизначитись і створити продукт, що володіє естетичними якостями, художньою та історично-культурною цінністю	порнографія не є видом мистецтва, це – комерційний продукт, вироблений з метою отримання прибутку у сфері індустрії розваг

У ст. 1 Закону України «Про захист суспільної моралі» зазначено, що продукцією еротичного характеру вважаються будь-які матеріальні об'єкти, предмети, друкована, аудіо-, відеопродукція, в тому числі реклама, повідомлення та матеріали, продукція засобів масової інформації, електронних засобів масової інформації, що містять інформацію еротичного характеру, мають за мету досягнення естетичного ефекту, зорієнтовані на доросле населення і не збуджують в аудиторії нижчі інстинкти, не є образливими. Напротивагу цьому, змістом тих самих видів продукції але порнографічного характеру є детальне зображення анатомічних чи фізіологічних деталей сексуальних дій чи наявність інформації порнографічного характеру [5].

Сучасні учені поділяють порнопродукцію на такі види як парафілії (садизм, мазохізм), статеві збочення (содомія), дитяче порно. Девіантною, похідною від порнографії, вважають порнографоманію – обсеивне захоплення створенням похитливих текстів, брутальних малюнків, написів на стінах тощо. Порнографоманія проявляється в невідчепному інтересі, бажанні розглядати, описувати, читати, малювати сексуальні сцени. Малюнки, тексти на парканах, стінах під'їздів, туалетів називають графіті. Брутальне графіті за своєю функцією порівнюють до впливу порнографічної продукції на навколишніх [2].

Залежно від форми порнографоманії, розрізняють наротофілію (erotичні оповідання), піктофілію (малюнки сексуального характеру), скотофілію (непристойні розмови). Різновидом захоплення порнографією є захоплення порно-сайтами. За способом подання в Інтернеті, порно поділяється на порно-

тексти (в основному прозові), традиційну порнографію у вигляді фото- і відео-матеріалів та порно-малюнків, які рідко зустрічаються в реальному світі, але часто представлені в мережі [2].

В Україні заборонено виготовлення та поширення будь-якої друкованої і відеопродукції, у тому числі реклами, а також передача й одержання будь-якими комунікаційними лініями повідомлень і матеріалів, метою яких є натуралістичне, шінічне зображення і (або) опис сексуальних дій з неповнолітніми, насильницьких дій сексуального характеру, а також сексуальних дій, пов'язаних з тваринами і наругою над тілами померлих. З метою захисту фізичного здоров'я і моральності неповнолітніх осіб не допускається також залучення їх у діяльність з обігу продукції сексуального характеру і використання їх у створенні такої продукції. Законодавчо передбачені окремі норми, спрямовані проти виробництва і поширення різного типу порнографічної продукції, пропаганди насильства і жорстокості. Такі матеріали нелегально розповсюджуються у мережі книжково-журнальної торгівлі, мережі Інтернет та епізодично вилучаються правоохоронними органами.

Специфічність досвіду домашнього перегляду електронного порнографічного продукту добре проглядається на прикладі високого ступеня інтерактивності сучасних порнографічних комп'ютерних ігор. Вони є новим способом прояву можливостей придушення, відтворення, заміни сцен фільмів, а також швидкого повторення зображень. За допомогою такого роду «інтеракцій» забезпечується більш повне занурення і контроль глядача над сексуальними сценаріями кіберпростору. Це особливо приваблює у випадку, коли у реальному

житті відсутні можливості апробації моделей сексуальної активності.

Порнографічні продукти легко знаходять свого споживача через засоби мобільного зв'язку. У багатьох країнах Європи продаж розваг для дорослих, які можна отримати в мобільні телефони, уже став бізнесом, що приносить мільйони доларів. Користувачі стільникового зв'язку готові витратити у сукупності десятки мільйонів на рік на «контент для дорослих». До числа розповсюджувачів порнографії відносять такі компанії, як гігант мобільного зв'язку Vodafone – названий однією з британських газет «Vodafilt» (filth – «розпуста»). На думку експертів, ще десять років тому прибутки «мобільного» порно у всьому світі склали два мільярди доларів США. Індустрія мобільного телебачення вражає тим, що третина відео-контенту, відтвореного на мобільних пристроях, є порнографічним. На теренах СНД, за даними деяких провайдерів, еротика і порнографія складає не менше третини всього ринку мобільних картинок. Активними споживачами мобільного порноконтенту є молодь та діти – покоління епохи смартфонів, котре отримало можливість завдяки новим технологіям заходити на будь-які сайти приватно, без контролю дорослих, та отримувати за короткий відтинок часу величезні обсяги інформації з мережевих ресурсів.

Як особливе місце для спілкування, Інтернет нівелює моральні бар'єри. Причиною цього є те, що він робить людину «невидимою», надає їй певне відчуття безпеки. Однак між реальним і віртуальним сексом існує тісний зв'язок: досвід, отриманий віртуально, некритично переноситься в реальне життя. Сотні тисяч людей, особливо молодих, сприймають порнографію як дороговказ у пізнанні культури інтимних стосунків лише тому, що інші джерела інформації відсутні чи важко доступні. Противники заборони порнографії прикриваються «залізним» аргументом: людина, яка не хоче бути споживачем порнографічного продукту, нею не стане.

У 2016 році оприлюднено результати дослідження учених Міддлсекського університету (Великобританія), проведеного на замовлення благодійної організації NSPCC (Національне товариство захисту дітей від жорсткого поводження) та уповноваженого у справах дітей в Англії. Керівник дослідження професор Елена Мартеллоццо наголосила, що діти дуже часто стикаються з онлайн-порнографією випадково. Дослідженням охоплено 1001 дитину віком від 11 до 16 років. З'ясовано, що серед 15-16-річних 65 % бачили порнографію, а з 11-12-річних – 28 %. За цього, лише 19 % шукали ці матеріали зумисне, а 28 % напшовкнулися на порнографічний матеріал випадково (до прикладу, у спливаючому рекламному вікні). Більше 75 % опитаних дітей (87 % хлопчиків і 77 % дівчаток) зізналися, що порнографія не допомогла їм зрозуміти те, що сексуальні відносини потрібно розпочинати з обоюдної згоди. 53 % хлопчиків і 39 % дівчаток дійшли висновку, що саме порнографія і відображає реальні сексуальні відносини. Більше третини опитаних (39 %) 13-14-річних і 20 % 11-12-річних хлопчиків сказали, що хочуть повторити те, що бачили в інтернеті. З тих, хто бачив порнографію в інтернеті, 38 % вперше зіткнулися з нею на ноутбучі, 33 % – на мобільному телефоні і 24 % – на настільному комп'ютері [1].

Проблема заборони чи обмеження доступу до порносайтів виникає в кожній країні. Так, колишній президент США Білл Клінтон за часів свого керівництва на хвилі боротьби з порнографією керувався метою втілити в життя «Акт про непристойність комунікаційних мереж», в якому відповідальність за перекачувані матеріали мала покладатися на провайдерів. Такий намір американці сприйняли як порушення прав людини на отримання і передавання інформації. Під тиском виборців Конгрес США не ратифікував цей документ.

Виробництво та обіг у будь-якій формі продукції порнографічного характеру в Україні забороняються. Критерії віднесення продукції до такої, що має порнографічний характер, встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері культури (ч. 1 ст. 2 зі змінами, внесеними згідно із Законом № 173-VIII від 10.02.2015) [5].

Дія Закону поширюється на діяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування у частині державного регулювання і контролю за обігом продукції сексуального чи еротичного характеру, на діяльність установ та організацій усіх форм власності, юридичних осіб та громадян у сфері обігу відповідної продукції на території України, а також за її межами, якщо суб'єктами правовідносин є громадяни України та юридичні особи, зареєстровані відповідно до чинного законодавства України.

Як зазначено у статті 4, дія Закону не поширюється на виробництво чи розповсюдження документальних матеріалів, художніх творів літератури, мистецтва та культури, які визнані класичним чи світовим мистецтвом, на обіг наукових, науково-популярних, публіцистичних, освітніх матеріалів з питань статі й сексу та виробів сексуального характеру медичного призначення [5].

Виділення нерозв'язаних раніше частин загальної проблеми. Сучасні дослідження впливу еротичних та порнографічних матеріалів на особистість виконуються за різними напрямками: уточнюється характер матеріалів і те, чи містять вони елементи насильства; вивчається характер людини, на яку діють матеріали, її минулий сексуальний досвід; розрізняється короткотерміновий і довготривалий ефект вказаної продукції; уточнюється сфера впливу – йдеться лише про сексуальну поведінку чи про інші сфери життєздійснення особистості; відшукуються кореляційні зв'язки між споживанням порнографічного контенту і особистісними характеристиками чи сексуально-вчинковою активністю людини. Психологи багатьох країн вивчають вплив сексуальних матеріалів на підлітків та дітей, тобто на особистість, котра перебуває на етапі становлення. За цього, учених цікавлять не короточасні, а довготривалі впливи.

Проте, вплив порноматеріалів на емоційне благополуччя, поведінку і сексуальну активність, психологічне і сексуальне здоров'я споживачів широкимасштабно не вивчали в жодній країні всіту різних причин. По-перше, є ризик того, що перегляд порноматеріалів в експериментальних умовах може накласти відбиток на самопочуття респондентів та мотивувати їх до певних паттернів сексуальної активності. По-друге, надзвичайно складно забезпечити достатню вибірку досліджуваних кожної вікової та статевої групи. По-третє, такі дослідження мали б бути лонгітудними, а відтак, затратними в

ресурсі часу та коштів. По-четверте, на виконавців дослідження у будь-якому випадку покладається величезна відповідальність щодо надійності отриманих результатів, валідності діагностичних методик, репрезентативності вибірки досліджуваних, а також відповідальність за вплив отриманих результатів на моральні засади суспільства.

У 2018 році один із найпопулярніших порно-сайтів у світі Pornhub, що надає безкоштовний доступ до порнографічних матеріалів, виділив грант у сумі 25000 доларів США професору психології Канзаського університету Омрі Гіллату та його колегам Кеті Адамс і Атерет Гевірти-Мейдан для організації і проведення дослідження, предметом якого буде вплив перегляду порноматеріалів на життя і сексуальне здоров'я споживачів. Окрім відповідальності, означеної вище, на дослідників покладається додаткова відповідальність, пов'язана з неупередженням підходом, незалежністю від очікувань порносайту, який є замовником і грантодавцем.

Засвоєння сексолого-психологічних знань у контексті вікових новоутворень, вироблення індивідуальної системи цінностей є осердям морального самовизначення у значущих для віку питаннях, у тому числі у сфері сексуальних взаємин. Проте, порнографія у жодному випадку не може розглядатися елементом статевого виховання чи сексуальної освіти. За цього велике значення має вивчення потреб та запитів сучасної пам'яті та ставлення юнаків та дівчат до порнографії.

Метою статті є теоретичний аналіз проблеми порнографії в міждисциплінарному дискурсі та дослідження когнітивно-оцінних ставлень сучасної студентської молоді щодо еротичних та порнографічних матеріалів.

Виклад основного матеріалу. Респондентами обрано студентство, оскільки саме юнацький вік має вирішальне значення в сексуальному та гендерному розвитку індивіда, у засвоєнні сексуальної моралі. Ми брали до уваги, що розвиток знань про себе як про соціальну і біологічну істоту, а також вироблення позитивного ставлення до реалізації власної гендерної ідентичності у статеворольовій та сексуальній поведінці є невід'ємними сторонами розвитку Я-концепції. У юнацькі роки концепція Я розвивається під впливом розширення гендерних ролей та реалізації сексуальних потреб у інтимно-референтних стосунках, а також експериментування з власною тілесністю. Характер сексуальної та гендерної поведінки значною мірою визначається ціннісно-смысловими компонентами образів Я реального та Я майбутнього.

Т. Говорун зазначає, що базовими компонентами юнацької сексуальності є емоційні (erotичні фантазії і переживання), когнітивно-оцінювальні (уявлення про природу людської сексуальності, оцінні судження та ставлення до неї чи її проявів) та поведінкові (мастурбація, сексуальні ігри, залицяння) складові. У випадку дисгармонії розвитку статорольової і сексуальної поведінки, сексуальна активність досить часто приймає імітативний характер, сліпого наслідування нав'язуваних чоловічих або жіночих стереотипів досягнення сексуального збудження й розрядки. Не випадково соціальним тлом подібної сексуальної активності виступає алкоголь, паління, наркотики, перегляд порноматеріалів [4].

І. Кон наголошує, що сексуальний сценарій включає в себе когнітивні компоненти різного

рівня – уявлення, поняття, оцінні судження тощо. Людина має не один, а декілька сценаріїв. По-перше, це сексуальні фантазії, які людина може ніколи і не реалізувати; по-друге, це плани реальної поведінки, які вона більш-менш здійснює; по-третє, це проміжні орієнтири, що використовуються у процесі взаємодії; по-четверте, це складова пам'яті, де організовується минулий сексуальний досвід у певне послідовне ціле [7].

У низці досліджень акцентується, що низький рівень сексуальної поінформованості за відсутності системи статевого виховання та обмеження досвіду позитивного самоствердження статі у різних соціальних сферах буття (родинних стосунках, навчання, спілкуванні з однолітками, спортивній, громадській діяльності тощо) призводить до дисгармонійного розвитку концепції Я.

Для дослідження використано авторський опитувальник «Еротика та порнографія: моє ставлення», вперше апробований у пілотажному дослідженні у 2007 році, а з того часу удосконалений та доповнений розробниками [6]. До нього увійшли відкриті і закриті питання, які дають змогу вивчити назвні у свідомості юнаків та дівчат знання та сформовані на їх основі оцінні ставлення щодо еротики та порнографії. Збір емпіричного матеріалу здійснювався на базі Школи гендерної рівності Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнзюка (керівником якої упродовж десяти років є автор статті) протягом 2015-2018 років. Вибірку склали 617 осіб юнацького віку (370 дівчат та 247 юнаків).

Встановлено, що 100 % опитаних дівчат та 97 % юнаків відзначили, що порнографія та еротика – це не тотожні поняття. Ототожнювали ці поняття лише 3 % юнаків, зазначивши, що якщо різниця й існує, то є несуттєвою. Особливо інформативними виявились відповіді на запитання відкритого типу. Дівчата найчастіше вказували, що порнографія – це «зображений статевий акт в усіх дрібних деталях», «демонстрування статевих актів, збочень, насильства», «брудні фільми, де показують сексуально відверті сцени», «вульгарний, антиморальний показ сексу», «максимально відверті сцени, які іноді можуть бути зі збоченнями», «це фільми, створені чоловіками для перегляду чоловіків», «Будь-який текст, малюнок, фільм з метою сексуального збудження». За цього їхні тлумачення поняття «порнографія» у більш як 65 % відповідей містили слова із негативним емоційним відтінком: «вульгарно», «нищо», «антиморально», «негарно», «тваринне», «приниження», «збочення», «насильство», «некрасиво», «неприємно», «патологія», «огидно», «цинічне», «аномальне» тощо.

Визначення порнографії, які давали юнаки, також у більшості носило негативний характер, а 46 % з них були категоричними: «нормальна людина вважає непристойним», «демонстрування грубих статевих актів», «грубе, неприємне сміття», «демонстрування сексуальних збочень», «шкідливий штучний заміник сексу». Проте серед юнаків було близько 32 % тих, хто вважав порнографію «пізнавальним фільмом для двох», «матеріалом для перегляду з дівчиною», «фільмом для розігріву перед сексом», «замінником прелодії», «фільмом, який сприяє сексуальній розрядці», «корисним продуктом для споглядання при відсутності реального сексу», «майстер-клас для опанування технік сексу», «задоволення природної цікавості» тощо.

Даючи визначення еротичі, досліджувані обох статей вважали, що це «твори мистецтва, де красиво змальоване тіло людини», «глибокі за змістом фільми про красу взаємин чоловіка і жінки», «фільми про культуру інтимних стосунків», «фільми про взаємну любов, пристрасть», «картини із зображенням красивого чоловічого чи жіночого оголеного тіла», «література, у якій з трепетом описано почуття і любовні переживання героїв». За цього тлумачення еротичи у більше як 72 % випадків містили слова із позитивним емоційним забарвленням: «красиво», «культура», «турбота», «взаємно», «любов», «насолада», «пестощи», «кохання», «естетика», «ніжність», «ласка», «піклування» тощо.

Як бачимо, більшість юнаків та дівчат розмежовують поняття «еротика» та «порнографія», хоча окремі їхні відповіді вказують на труднощі у розмежуванні понять на основі їх змістового наповнення або ж розмежування за однією-двома ознаками, почасти не суттєвими, проте для них достатніми.

Відповідаючи на запитання про те, які художні фільми можна віднести до групи фільмів з еротичними сценами, досліджувані називали «Імперія пристрасті», «Королева перців», «50 відтінків сірого», «У пошуках насолоди», «Коханець леді Чаттерлей», «Дев'ять з половиною тижнів», «Німфоманка», «Паганіні: скрипаль диявола», «Служниця», «Люсія і секс», «Убий мене ніжно», «З широко зашпиганими очима» тощо.

Проте, окремі досліджувані вийшли за межі змісту питання опитувальника і назвали фільми, в яких зображено шкоду, яку приносить порнографія для людини, яка навіть професійно нею займається, а також ризики узалежнення і розвитку еротоманії: «Сором», «Двійка», «У пошуках блаженства», «Лавлейс», «Порнократія», «Щоденник порнозірки».

Опитувані вказували, що різновидами порнографічної продукції є «кінофільми з інтимними сценами з метою сексуального збудження», «малюнки сексуального характеру», «брудні анекдоти», «порнотексти», «порносайти», «порноаудіозаписи», «реальне порно в закритих розважальних закладах». У відповідях на запитання про те, що із порівнюваних феноменів підриває моральні засади суспільства, 88 % дівчат і 72 % юнаків вважають, що порнографія, а на думку 12 % дівчат та 28 % юнаків – ні еротика, ні порнографія. Одноголосними були опитувані у ставленні до дитячої порнографії: категорично засуджували її; вважали обов'язковим кримінальне переслідування створювачів та розповсюджувачів; вимагали кримінальної відповідальності, яка б порівнювалась до відповідальності за зґвалтування і сексуальне насильство.

Дуже різними виявились відповіді щодо впливу порнографії на поведінку та психіку людей. 68 % дівчат вважають цей вплив негативним, наголошуючи за цього, що наслідками можуть бути «психічні зрушення», «може бути поганим прикладом для наслідування, розгустити», «погіршення стосунків між статями», «мозок засмічується непотрібною інформацією», «втрата моральних цінностей», «сильне збудження, яке потребуватиме негайної розрядки», «розбещування неповнолітніх», «сексуальне насильство», «спрямування думки в хибне русло», «неправильне уявлення про естетику сексу-

альних стосунків», «дегуманізація взаємини», «закріплення стереотипів сексуальної активності». А 32 % дівчат зазначають, що вплив порнографії однозначно спрогнозувати важко і він може бути різним, що залежить від індивідуальних особливостей людей, їхньої сексуальної обізнаності, рівня інтелектуального розвитку, набутого життєвого досвіду, морального осердя, спроможності налагоджувати і підтримувати взаємини.

Опінні ставлення юнаків значно різняться. Так, 53 % вказали, що порнографія негативно впливає на поведінку і психіку людей («узалежнені від порнографії стають сексуальними маніяками», «некероване сексуальне життя», «порушення норм у побутові стосунків», «розвиток нечутливості до потреб партнерки», «механістичний підхід до статевого акту», «пробудження бажання підпорядкувати партнерку силою», «стимуляція до прояву фізичного і сексуального насилля»). 15 % вважають, що все залежатиме від самої людини, а на думку 32 % юнаків порнографія має позитивний вплив, позаяк «є пізнавальним джерелом про техніку сексу», «розвиває увагу», «допомагає подолати бар'єри заборон і упереджень», «сприяє розрядці сексуального збудження із залученням мастурбування», «краще дивитись порно, як шукати випадкових партнерок», «розрядка пригнічених сексуальних потягів», «інформацію про секс неможливо отримати з інших джерел», «ілюстративний матеріал, яким потрібно розумно користуватися» тощо.

30 % дівчат і 24 % юнаків зазначило, що чули чи читали про випадки, коли перегляд порнографічної продукції призводив до антисоціальної чи криміногенної поведінки («пошук партнерки для негайного сексу», «чіпляння до дівчат на вулиці», «психологічний тиск на дівчину з вимогою сексу», «нав'язлива посідінка», «сексуальне насильство», «активні замахи педофілів на дітей» тощо).

Як виявилось, 56 % юнаків та 45 % дівчат вважають, що порнографія спонукає людей здійснювати насильницькі дії, зокрема сексуальне насильство, що включає не лише статеві зносини без згоди, а й приниження сексуального характеру (брутальні жести, вислови), зловживання (небажані дотики, примушування до небажаних сексуальних технік) і сексуальну експлуатацію (втягування у проституцію, дії, пов'язані з виготовленням порнографічних відео- чи фотоматеріалів). 44 % юнаків і 55 % дівчат – залерегували останнє.

35 % юнаків та половина дівчат поділяють думку про те, що порнографічні матеріали є важливим фактором юнацької злочинності. Близько половини юнаків та 71 % дівчат поділяють думку, що особи, які є споживачами порнографічної продукції у будь-якому її вигляді, частіше схильні до сексуальних збочень.

Поведінка людей, які дивляться порнографічні фільми, викликає осуд у 19 % юнаків і 26 % дівчат, а схвалення – лише у 18 % юнаків. З опитаних 52 % юнаків та 39 % дівчат вказали, що були споживачами порнографічного продукту (найчастіше відео). Решта респондентів наголошували, що перегляд порнографічних фільмів є «особистим вибором кожного», «власним вибором», «власним бажанням», «їхньою справою: хочуть – дивляться, хочуть – ні», «це їхнє життя, як замочуть, так і вчинять», «це особистий вибір, який не має бути підставою осуду».

Чи є порнографія проявом дискримінації за будь-якою ознакою? 67 % юнаків та 71 % дівчат вважають, що порнографія є дискримінацією жінок, 13 % юнаків та 27 % дівчат назвали порнографію дискримінацією обох статей, 7 % юнаків – дискримінацією чоловіка, а 13 % юнаків та 2 % дівчат – дискримінацією за віком.

35 % юнаків та більше 50 % дівчат висловили своє вкрай негативне ставлення щодо порнографічних матеріалів, представлених у мережі Інтернет: «такого не повинно бути», «не повинно бути вільно доступним», «зважають працювати в Інтернеті», «є спокусою навіть тоді, коли первинного бажання для перегляду не було», «розбещення неповнолітніх», «притуплюють людську чутливість», «здають моральних і матеріальних збитків», «приводять до uzалежнення», «спричиняють появу нав'язливих думок і бажань», «марнування часу». 26 % юнаків та 35 % дівчат вважають, що сайти з порнографічними фільмами протрібно заблокувати, заборонити.

Опитувані юнаки та дівчата запропонували різні шляхи врегулювання проблеми порнографії в нашій країні. Вони вважають, що потрібно вживати кардинальних заходів: «жорсткіше до цього підходити на законодавчому рівні», «заборонити зовсім у будь-якій формі», «встановити жорсткий контроль телеканалів та Інтернет-мережі», «суттєво змінювати підхід до сексуальної освіти підлітків та молоді», «звести спеціальний офіційний податок власникам порносайтів та споживачам такої продукції». 39 % юнаків та 25 % дівчат притримуються думки, що такі сайти мають право на існування і мають залишитися вільнодоступними, але потрібно здійснювати їх моніторинг та попередньо точно ідентифікувати потенційного споживача, щоби це не були неповнолітні.

Як наголошує розробник сексуальної педагогіки в Україні В. Кравець, основними тенденціями розвитку масової сексуальної культури в Україні сьогодні є: вульгаризація, зведення складних любовно-еротичних почуттів і переживань до примітивної і стандартної сексуальної техніки; комерціалізація, надприбутки секс-індустрії, що не має нічого спільного ні з етикою, ні з естетикою, ні з педагогікою; орієнтація на західний порноринок; тимчасовість сексуального партнерства [8]. Тому вимогою часу є вивчення позитивного досвіду сексуальної соціалізації школярів та молоді в різних країнах.

До прикладу, у Франції Інтернет є загальнодоступним засобом сексуального виховання. За фінансової підтримки держави функціонують спеціальні канали та гарячі лінії для підлітків і молоді. Для сексуальної освіти широко використовуються телевізійні і радіопрограми, а також молодіжні гляцеві журнали. Французька держава фінансує і контролює створення якісних просвітницьких теле- і радіопрограм для молоді та оплачує їх показ. Також держава для сексуальної освіти залучила неурядові організації, професійно підготовлених фахівців з французького руху планування сім'ї та Регіонального центру інформації і профілактики СНІДу.

Сексуальне виховання у Фінляндії стало елементом системи «освіти для здоров'я» і є обов'язковим. З 1987 року міністерство соціальних справ і охорони здоров'я Фінляндії щорічно видає журнал зі сексуальної освіти, який безкоштовно розсилається всім 16-річним, а з 2000 року – 15-літнім

школярам. Сексуальна освіта розпочинається із закладу дошкільної освіти і продовжується в школі. Шкільний курс дає знання не лише основ здоров'я, але й про фізичний, психічний та соціальний розвиток підлітків, допомагаючи краще розуміти комунікацію, людські взаємини, проявляти відповідальність і турботу один про одного. Фінські учителі не переслідують ідеї щодо сексуального утримання молоді, натомість вони переконані, що їхні вихованці можуть мати самостійні судження щодо сфери сексуальних стосунків і здатні самостійно приймати на їх основі відповідальні рішення [8].

На теренах нашої країни дистанційні програми сексуальної освіти, які були б відкритими для вільного доступу для підлітків та молоді, лише почали створювати. Прикладом якісного освітнього продукту є дистанційний навчальний курс «Сексуальна освіта», розроблений на замовлення і за підтримки Фонду Олени Пінчук та розміщений на платформі «Prometheus» (громадський проект масових онлайн-курсів). У ньому, зокрема, тема під назвою «Порно: міфи та реальність» присвячена проблемі порнографії. Слухачі мають можливість анонімно поставити питання експертам курсу та взяти участь в обговоренні.

Висновки і пропозиції. В Україні змістом державної політики є створення необхідних правових, економічних та організаційних умов, які сприяють реалізації права на інформаційний простір, вільний від матеріалів, що становлять загрозу фізичному, інтелектуальному, морально-психологічному стану населення [5]. Серед основних напрямів державного регулювання визначено: забезпечення захисту моральних засад і утвердження здорового способу життя у сфері інформаційної діяльності, освіти та культури; недопущення пропаганди в електронних та інших засобах масової інформації культури насильства, жорстокості, поширення порнографії; впровадження експертної оцінки відео-, аудіо-, друкованої інформації та інформації на електронних носіях, розроблення механізмів і методик віднесення її до такої, що завдає шкоди суспільній моралі; підтримка національної культури, мистецтва, кінематографії, книговидавництва, приєднання до міжнародних договорів з питань захисту суспільної моралі.

На нашу думку, за сучасних умов ще можна вимагати криміналізувати виробництво будь-якого продукту порнографічного змісту чи загнати порнографію у підпілля, але такий підхід до проблеми порнографії одні вважають порушенням права на вільну думку, свободу слова та інформаційний простір, другі – проявом репресивної сексуальної культури, треті – пережитком минулого. Кожному суспільству притаманні свої особливості нормативів сексуальної поведінки чоловіків та жінок, які беруть початки з етнокультурних традицій та звичаїв народу, релігійних вірувань, рівня його соціально-економічного розвитку. Тому між державами контроль, придушення чи всюдозвіленість, теримістю кожен народ знайшов своє місце, яке відповідає особливостям його сексуальної поведінки. А вже відповідно до цього створено нормативно-правову базу держави, що покликана стояти на сторожі моральних норм суспільства.

Проведене дослідження засвідчило достатній рівень знань студентської молоді щодо впливу порнографії на психологічне благополуччя та особливості сексуальної активності їх споживачів. Опиту-

вані не ототожнюють еротика з порнографією та готові робити свідомий вибір чи то на користь споживання, чи то на користь відмови від споживання порнографічних продуктів, усвідомлюючи за цього власну відповідальність за можливі наслідки.

Наш досвід освітньо-просвітницької діяльності серед шкільної та студентської молоді засвідчує затребуваність спеціальної навчальної літератури для підлітків та юнацтва, яка б знайомила з психологічними засадами сексуальної поведінки та навчала дбати про своє сексуальне та репродуктивне здоров'я [3]. Вбачаємо перспективи у створенні якісних дистанційних навчальних курсів сексуальної освіти для кожної вікової групи можливих слухачів із залученням психологів, сексологів, педагогів, психотерапевтів, венерологів, провідних тренерів та експертів. Такі курси мають існувати у вільному доступі в мережі Інтернет, перебувати в межах правового поля та у рамках моральних норм суспільства, надавати достовірну інформацію про сферу сексуального буття людини.

Список літератури:

1. Вчені: порнографія в інтернеті позбавляє дітей дитинства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.bbc.com/ukrainian/science/2016/06/160615_kids_pornography_vz
2. Говорун Т. В. Еротика та порнографія у ставленні до людини // Психологія. 36-к наук. праць. – Вип. 13. – К.: НПУ ім. М. Драгоманова, 2001. – С. 437-444.
3. Говорун Т. В. Твоє сексуальне та репродуктивне здоров'я. Випускникам шкіл-інтернатів для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування / Т. В. Говорун, О. М. Кікінежді, О. Б.

Кізь. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2002. – 160 с.

4. Говорун Т. В. Соціалізація статі та сексуальності: Монографія / Т. В. Говорун – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2001. – 240 с.

5. Закон України «Про захист суспільної моралі»: від 20.11.2003 р., № 1296-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1296-15>;

6. Кізь О. Начало формы

7. Когнітивно-оцінні ставлення сучасної студентської молоді до еротики та порнографії / О. Кізь, Н. Прус // Педагогічна освіта: теорія і практика. Педагогіка. Психологія: 36. наук. праць / Редкол.: Бех І.Д., Огнев'юк В.О., Кононко О.Л. – К.: Університет, 2007. – №8. – С. 147-153.

7. Кон І. С. Надо ли бояться порнографии? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://scisne.net/a-2237>

8. Кравець В. Порівняльний аналіз сексуальної соціалізації школярів в країнах Євросоюзу та в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.tnpu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/7249/1/Kravets.pdf>

9. Кримінальний кодекс України : від 05.04.2001 р., № 2341-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

10. Продаж дітей, дитяча проституція та порнографія: якою є ситуація в Україні? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.unicef.org/ukraine/ukr/media_13864.htm

1